

YÖN

HAFTALIK GAZETE

DEMİREL'İN TÜRK
MASONLUĞUNDA
YARATTIĞI BUHRAN

OKUYUCU'DAN YÖNE

SOSYALİZM TARTIŞMALARI ÜZERİNE

Sayın Doğan Avcıoğlunun bu konudaki eleştirmeleri ve YÖN'ü tartışma suretile sosyalizmin geliştirilmesi için fikirlerle açık tutması bizde mutluluk yaratır.

Eleştirisinde belirttiği gibi, ülkenin gelişiminde rol oynayabilecek bir zümrenin «kapı kulu» sıfatı ile tanımlanması, hakikaten «pek münasebet-siz» yakıştımadır. Bu hususta tamamen kendisi ile beraberiz.

Ancak, ilerde tekrar aynı fikir paraleline düşebileceğimiz hususların bulunabileceği yargısı ile birlikte, yukarıda noktasını koyduğumuz yerden itibaren ayrıcalıklarımız başlıyor.

Sayın Avcıoğlu şöyle bir soru sormaktadır:

«Sosyalizm, nasıl, hangi güçlerle ve hangi aşamalardan geçerek kurulacaktır?»

«Türkiyenin çok sözü edilen, fakat ne olduğu açıklanmayan tarihi özellikleri nelerdir?»

Birinci sorunun cevabı bütün sosyalistlerce bütünlükle verilmiştir. Bunun cevabını yine aynı eleştirmede yine kendisinin bir paragrafı ile biz de verelim:

«Elbetteki sosyalistlerin baş görevi, küteleri bilinçlendirmek ve örgütlenmektir. (İşte nasıl olacağını cevabı) Sosyalizmin, işçi sınıfının öncülüğünde gerçekleşeceğine kimsenin tereddüdü olmamalıdır» (İşte hangi güçlerle olacağını cevabı).

Sosyalizmi işçi ile diğer hangi güçlerin beraberce gerçekleştireceğini TİP programı ile de belirtelim:

«Türk işçi sınıfının ve onun tarihi, bilime dayanan DEMOKRATİK öncülüğü etrafında toplanmış, onunla kader birliğinin bilirdi ve mutluluğu na varmış toplumcu aydınlar la irgatların, topraksız ve az topraklı köylülerin, zanaatkarların, küçük esnafın, aylıklı

ve ücretlilerin dargelirli serbest meslek sahiplerinin, kısacası, emeyle yaşayan bütün vurttaşların...»

Sayın Doğan Avcıoğlu bir yerde takılıp kalmış. Daha doğrusu bütün bir eleştiri boyunca islediği tema, TİP Genel Başkanının bir konuşması üzerinedir.

Sayın Aybar: «Halkımız, yüzlerce yıl tepeden inme yönetim metodlarının ızdırabını çekmiştir. Ve ancak 1950'de kendisini ayak takımı sayan, tepeden bakan bu ceberut, tu yukardan aşağı yönetim seklinden kurtulmak fırsatını bulmuştur. Osmanlı tipi devlet yönetiminin mirasçısı olarak gördüğü CHP iktidarını devirmiştir. Ve o tarihtenberi bu partiye iktidar fırsatını vermemiştir. Fakat o tarihte böyle bir alternatif bulunmadığından CHP'yi devirmekle beraber, onun yerine kendi temsilcilerini geçermiştir. Bugün dava 1950'de başlamış devrimi tam yörüngesine oturtmak, yani Türkiye İşçi Partisinin halk için tek kurtuluş yolu olduğunu halka anlatmaktır» demiştir.

Bu ifadelerin neyi izah ettiği ortadadır, açıktır. Ama sayın eleştiriye göre Sayın Aybar, devlet müesseselerinde yönetici bir güç teşkil eden «ara tabakayı» karşısına almıştır.

ARA TABAKALARIN TARİHSEL YAPISI
Eleştirilerin sonunda karar varmadan önce, eleştirilen şeyin özünü, şeklini ve zaman içindeki hareket tarzlarını incelemek icap eder.

Bu sınıfı evvelâ üretici değildir. Emeği, bir memleket ekonomisinde esas teşkil eden üretim mallarının oluşumunun karşılığı değildir. Sekil itibarıyla da entelektüel gurubun içindedirler. Bu iki husus onları, ilerici bir görüş sahibi işler, işçinin saflarına katılmalarını icap ettirir. Ama zaman içindeki hareket tarzları, hiç de böyle durum yaratmaları bakımından lehlerinde olmamıştır.

«Ara tabakalar» çeşitli ide-

olojilerle bölünmüşlerdir. Tarih boyunca feodallerden veya burjuvadan menfaat sağlayan kısmı, yaşadıkları devrin gerici grubunu teşkil etmişlerdir.

Bunlardan bir adım ilerde olanlar «ne şış yansın ne kebab» zihniyetle tutucu kalmışlar, gericiyi tasfiye edemedikleri gibi ilericiyle de faydalı olamamışlardır.

İlericileri ise üreticilerin içlerinden geimedikleri için, onların sorunlarının derinliğini inememişler, sadece bir takım teorilere saplanıp kalmışlardır. Hatta teori sahibi bile olmayanları bulunmuştur.

Tarihi olaylar, bu üç gruptan hangisi güçlenip yönetim de söz sahipliğini elde etmişlerse, hepsi de temsil ettikleri tabakalar namına dikta rejimi kurmuşlardır. Çünkü bu onların tabiatları icabıdır.

Yine tarih (yakın ve çok yakın tarihler) göstermiştir ki; böyle hallerde karşı fikir sahipleri kadar namlarına hükümet edenler de hürriyetlerinden ve gelişimlerinden kaybetmişlerdir. Zira dikta rejimi mutlaka bir zümre menfaati yaratır, yozlaşır ve yeni hareketlerin başlangıcı olur.

«CEBERRUT DEVLET»
1950 yılından evvel CHP'nin ağa-esraf egemenliği sırasındaki tutuculuk halini yürüten temsilcilerin «ara tabakalar» olduğunu, «ceberrut devlet» çiliği, siyasî kuruluş ve iktidar olan CHP'nin onlara yürüttüğünü sayın Doğan Avcıoğlu elbette biliyor.

Basit bir mantık sahibi bile, Sayın Aybar'ın konuşmasında «devrim» olarak nitelen dirdiği hususun, CHP'nin biçimsiz devletçilik sistemi yüzünden halkoyu infiali neticesi olduğunu anlar. Milletini ve vatanını seven hakiki ilerici «idari entelektüel» ler, bir TİP Genel Başkanının, karşısına almayacağını bilir.

Nitekim 1950'de biçimsiz devletçiliğe karşı oyları ile devrim yapan halkın, sonraki iktidarlara da havada kalan menfaatleri, ancak Türkiye İşçi Partisine «yörüngesine oturtulacağı», bunun için tek kurtuluş yolunun halka anlatılmak üzere belirtiliyor.

Halka anlatma durumu ise, Sayın Avcıoğlu gibi eleştiriciler ile «idari» olan veya olma yan bütün entelektüellere düşen büyük görevdir.

SOSYALİST STRATEJİ
Ne sebeple ise, eleştirmede bir mantık sürçmesi yapılmıştır.

1950'de DP'nin iktidarı alması bir devrim saymıyor eleştirmeci. Ama «komprador-ağa zaferi» olarak niteliyor.

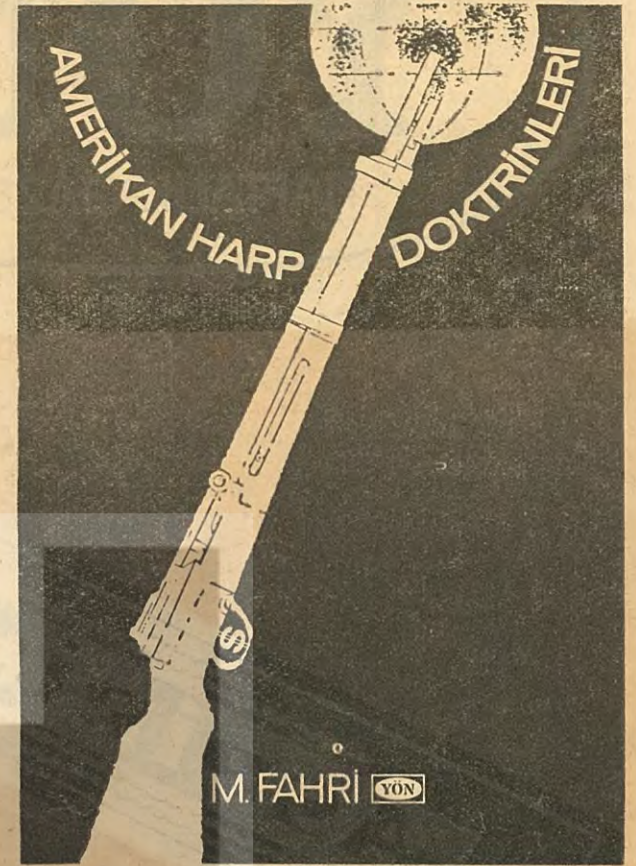
Peki, biçimsiz bir devletçilik sisteminden (komprador ve ağaların zoru ile diyelim) biçimsiz liberal sisteme geçiş aynı paralele olmadığımıza göre, bu harekete ne isim verelim?

Kaldı ki o tarihe gelinceye kadar işçi ve köylü, sistemin baskısından doğan bir bunalmı, kendisine verilen oy hakkını, CHP'den intikam almak isteği ile, karşısına ilk çıkan tanımadığı partiye kul lanmıştı. «Komprador - ağa zaferi»ne kendi zaferini katmamış mı idi acaba?

Peki, bu kendi bunalmından doğan zaferine ne isim verelim?

Evet bir devrim olmuştur. Fakat halk kendi menfaatinin ne olduğunu (öğretilmediği için) ne biliyordu, ne de karşısına çıkarılmış böyle bir parti vardı.

Şimdi artık var. Stratejisi

12,5 LİRA
YÖN YAYINLARI
P.K. 512 — İstanbul

BU KİTAP İÇİN

Doğan Avcıoğlu

DIYOR KI

Harp doktrinleri, yakın zamana kadar askerlerin işi sayılabilir. Fakat bugün, özellikle Amerika'da, geliştirilen harp doktrinlerinden habersiz bir aydının çağımızın temel sorunlarını anlamasına imkân yoktur. Gazetelerde her gün okuyoruz: «elastiki tepki» ya da «tırganma» doktrini, «uçurum kenarı» politikası, «toptan red» stratejisi, «önleme» ve «kurtarma» doktrinleri, «sınırlı harp» tezi, «dolaylı saldırı» teorisi v.b... Bütün bunlar son yirmi yılın ortaya çıkardığı ve gazetelerde yazılanları dahi anlamak için herkesin öğrenmesi gerekli kavramlardır.

Bütün bu yeni görüşler, dünya kuvvet ilişkilerindeki gelişmelere göre, emperyalizm teorisyenleri tarafından zamanla ortaya konmuştur. Örneğin, bugün Vietnam'da uygulanan, milli kurtuluş savaşlarını ezmeye yönelmiş harp doktrini, yıllarca önce teknisyenler tarafından geliştirilmiştir. M. Fahri, yıllar boyu süren yorucu çalışmaların ürünü olan bu kitabında, harp doktrinlerini, Amerikan teorisyenlerinin araştırmalarından ve yetkili kişilerin sözlerinden geniş aktarmalar yaparak, tam bir açıklıkla incelemiştir.

M. Fahri'nin kitabı, aynı zamanda, Hür Dünya, NATO, Truman Doktrini gibi kavramların arkasında yatan gizli amaçları da gözler önüne sermekte ve emperyalizmi gerçek yüzü ile Türk kamu oyuna tanıtmaktadır.

de belli:

İnsanlar arasında hiçbir ayırım gözetmeden, hangi sınıftan gelirse gelsin, emekten yana olan bütün yurttaşlar, Türk işçi sınıfının demokratik öncülüğünde, toplum yararına ortam yaratmak üzere, kanun yolundan iktidara yürüyeceklerdir.

SONUC

Hakiki sosyalistler hangi sınıf ve kademede olurlarsa olsunlar, gerçekleri onaylamak suretile «öncü» ile beraber olmayı kabullenmelidirler.

Biz proleteryanın, hakikaten ekonomik ve politik bilgilere, iç ve dış sorunları öğrenmeye ihtiyacımız var. Hele bir kısmımız kendi menfaat bilincimizden bile tamamen yoksunuz.

Bize kadar ulaşacak öğreti

lerinizden, bizi birbirimize ancak kenetlemek için gerekli çabalarımızdan, hiç bir aradüşünce taşmadan, bütün entelektüellerle birlikte sizin de yararlandırmanızı, proleterva olarak istiyoruz Sayın Doğan Avcıoğlu.

Fikret Özdemir
(Sofor-TİP üyesi)

YÖN'ün notu:
TİP stratejisini programda bulmaya imkân yoktur. Bundan başka, Avcıoğlu'nun yazısı, Aybar'ın tesadüfen harcanmış bir sözüne dayandırılmış değildir. Aybar aylardır, her konustuğu yerde, eleştirilen görüşlerini ısrarla işlemektedir ve TİP'in tutumu bu görüşlere uygundur. Yazıda ileri sürülen öteki iddiaları, tartışma geliştikten sonra cevaplandıracağız.

ŞİDDETLİ BAŞ AĞRILARINA KARŞI GRİPİN

Basarı ile kullanılır!

GRİPİN

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

HAFTALIK FİKİR VE SAN'AT GAZETESİ

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu — Mümtaz Soysal — Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

Yazı İşleri: Sümer Sokak No: 16/8, Yenişehir — ANKARA. Telefon: 176989 — İstanbul Bürosu (Satış) — Abone İşleri: Mollafenari Sokak No. 32, Cağaloğlu — İstanbul. Telefon: 229570 — Posta Kutusu: 512 İSTANBUL.

ABONE: Bir yıllık (52 sayı) 60 T.L., Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L., Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L. dir. Yurt dışı

abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dir.

İLAN: Beher sütunda santim) 25.— İ.L.'dir Sürekli çıkacak ilan ve reklamlarla kitap ilanları için özel indirimler yapılır İlan ve reklamların yayımlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

VATAN HAINİ, VATAN HAINİDİR!

«Tutarlı» kelimesini pek seviyorum. Türkçe sözlükte «tutarlı»nın karşılığında «insicamlı» yazılı. Ama öyle sanıyorum ki gerek yazımda gerek konuşmada «tutarlı» kelimesi «insicamlı»yı aşan bir anlam yüklendi. Bazı yeni sözler, eski karşılıklarından daha kavrayıcı ve daha güçlü bir etki yaratmaktadırlar.

Şüphesiz bu yazımda niyetim, dil konularına girmek değildir. «Tutarlı olmak» kavramını, İşçi Partisi İstanbul ve Ankara İl Kongrelerindeki konuşmaları dikkatle okuduktan sonra hatırladım. Açık söylemek gerekirse, İşçi Partisinin sevdiğimiz ve saydığımız kişileri bu kongrelerde «tutarsız» konuşmalar yapmaktan kendilerini koruyamamışlardır. Oysa o kadar zor birşey değildir bu! Sosyalizmin yapısında bulunan mantık sağlamlığı, sosyalist düşünceye varmış kişilerin konuşmalarına gereken tutarlılığı vermek için hazırdır.

İşçi Partili arkadaşlarımızın önde gelen kusurları, sosyalist strateji konusunda YÖN'ün açtığı tartışmaya gazete ve dergi sayfalarında katılmıyarak, kürsülerde cevaplara yeltenmeleridir. Bu ihmalkâr davranış, meyvalarını vermekte gecikmez elbet... Sosyalist alandaki fikir tartışması, tadsız tutsuz imalara, hücumlara, destek-siz atışlara dönüşür. Bundan zarar görecektir gene sosyalizm ve sosyalistlerdir.

Bu sevimsizliğin önüne geçilmesine gayret gösterecek kişiler çıkacak mı bilemiyorum. Sevgili arkadaşım Doçent Sencer Divitçioğlu'nun İstanbul Kongresinde şu söylediklerine bakınız! Divitçioğlu, T.I.P.'ne girmiş ve kürsüde ilk konuşmasını şöyle bağlamıştır:

«Tepeden inme sergüzeştçilere, tepeden inme sosyalistlere, tepeden inme Amerikan emperyalizmine karşı sizler gibi savaşmak için girdim.»

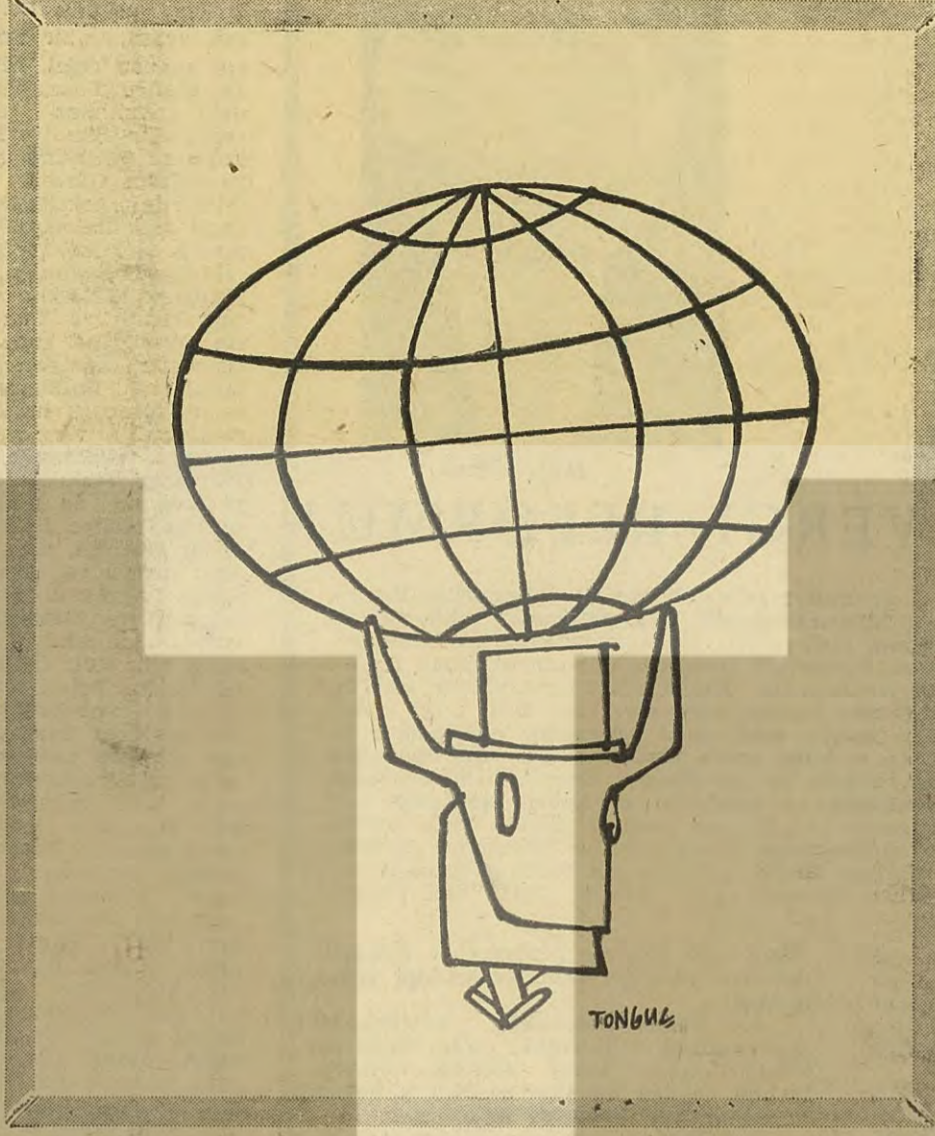
Değerli Sencer arkadaşım kırılmasın ama tutarsız laftır bunlar. Hele Amerikan emperyalizmine «tepeden inme» demek bütün tutarsızlıktır. Bugün siyasi hayatımızda Amerikan emperyalizminin meddahlığını yapan komprador partisi, seçim üstüne seçim kazanmaktadır. Amerikan emperyalizmi Türkiyeyi İşçi Partisinin pek bağlandığı seçim sistemiyle avucu içine almıştır. Süleyman Demirel:

«Biz sandıktan çıktık» diye bas bas bağırılmaktadır. Yabancı kumpanyalarla işbirliğinde memleketi sömürenler 1965 seçimlerinde oyların yüzde 53'ünü ve 1966 seçimlerinde yüzde 56'sını almıştır. Buna rağmen «tepeden inme Amerikan emperyalizmi» nin sözünü etmek kendi kendimizi aldatmak olur.

Ankara il kongresinde ise saydığımız Behice Boran, antiemperyalist mücadelede işbirliği konusuna ve Halk Partisindeki ortamın soluna değinerek şunları söylemiştir:

«Onlarla işbirliğini sosyalizm platformunda yapacak değiliz. Somut hedefler koyacağız. Meselâ Amerikalıları boykot ettik. Hangi partiden olurlarsa olsunlar, bunu desteklerler.»

Doğrusunu isterseniz bu konuşma da tutarsızdır. Türkiye İşçi Partisi bazı somut hedeflerde Cumhuriyet Halk Partisi ve öteki partilerle zaten işbirliği içindedir.

Sözgelimi Seçim Kanununun değiştirilmesine karşı bu işbirliği yürümüştür. Sosyalist Partiyle öteki partiler aylarca omuz omuza mücadele etmişlerdir. Bu ortak mücadelenin heyecanı, kavgalı dövüşlü oturumlarda sürmüş gitmiştir. Oysa şimdi İşçi Partisi emperyalizme karşı bir ortak mücadele ve ortak cephe konusunda tereddütler geçirmektedir. Türkiye İşçi Partisi, ileri güçlerle ortak bir antiemperyalist mücadelenin heyecanına Seçim Kanunu meselesindeki kadar önem vermiyebilir, ve daha somut hedefler arayabilir. Ne var ki Sayın Behice Boran'ın ortaya koyduğu hedef somut değildir, soyuttan da ötede bir hayaldir. Kendi partisi içinde yürürlüğe koyamadığı ölçüde bir hayaldir. Türkiye İşçi Partisine ve sosyalizme gönül vermiş nice üye, Amerikan kumpanyalarında işçi, memur, müdür olarak çalışmaktadır. Amerikan kumpanyalarında çalışan işçilerimiz kumpanyayı boykot etmek şöyle dursun, ücretlerini artırmak için greve kalkışmaktadırlar. Bu davranış onların haklarıdır; ama bu emekçilere millî kurumlarda iş teklif edemeyen bir sosyalist partisinin Amerikalıları boykot etmek uğruna onları işsiz kalmaya çağırması gerçekçi bir tutum sayılabilir mi? İşçi Partisinin yöneticileri kendi yarışlarında Amerikayı boykot edemezken öteki partileri bu hedefte birleşmeye çağırarak bir tutarsızlıktır. İktisadiyatı Amerikanın eline düşmüş bir ülkede sokaklarda 1,5 milyon işsiz varken Amerikan kumpanyalarına boykot nasıl yürüyecektir?

Çok sevdiğimiz ve saydığımız Prof. Sadun Aren'in Ankara İl Kongresinde söylediklerine de işi verelim. Pek sevgili Aren hançigi kaygılardan doğduğunu pek

iyi bildiğimiz sözler söylüyor. Biliyoruz ki İşçi Partisi oy kazanmak zorundadır; parlamento düzeni içinde halkı kendisine çekmek için çalışacaktır, zaten görevi de budur. Halkın bir kısmı ise Menderes'i ve arkadaşlarını tutmaktadır. Biz bir yandan «Menderes'i ben astırdım» diye yazılar döşenelim, öte yanda Sadun Hoca İzmir Kongresinde «Türkiyeyi yönetmiş insanların hiçbiri vatan haini değildir» diye konuşmaktadır. Ve sonra Ankara il kongresinde bu konuşmanın devamını şöyle bağlamaktadır:

«Türkiyeyi idare etmiş kimselerin hiçbiri vatan haini değildir. Hepsini Türkiyeyi kalkındırmak istemiştir. Tutulacak yolda yanılmıştır. Hakim sınıfların çıkarları millî çıkarlar sanılmıştır. Bu yanlış sonucu emperyalizmin pençesine düşmüştür. (...) Kimseye hainlik atfedemeyiz. Etmek bizi yanılıdır. Bir adam yabancı şirkette çalışmış!... Bunu ihanete delil sayarsak ne olur? Ya yabancı şirkette çalışan adam değişirse o zaman ne diyeceğiz?»

Sonra demokratik düzende siyasî rakiplerimize vatan haini diyemeyiz. Dersek iktidara gelince onlara ağır cezalar vermemiz gerekir. Bunun tepkileri ne olur?»

Dostumuz Sadun Aren'in bu sözlerinin de tutarsız olduğunu söylemek zorundayız. Şöyle ki, eğer bir kimse vatan haini ise demokratik düzende de başka soy rejimlerde de vatan hainidir. Vatan hainlerine vatan haini demek için demokratik rejim engel midir? Vatan hainine vatan haini demek için demokratik düzenin değişmesini mi bekliyeceğiz? Sadun Aren:

«Onlara vatan haini dersek iktidara gelince onlara ağır cezalar vermemiz gerektir.»

kaygısıyla konuşuyor. İktidarda kucak kucağa çalışmak mülâhazasıyla vatan hainlerini hoş mu göreceğiz?

Parti içinde parti yönetimine tenkitler yönelten çevreleri partiyi bölmeye çalışan CIA ajanları olarak niteliyecek bir İşçi Partisi, satılmış kişilerin satılmışlıklarını ifade etmekten niçin çekinmektedir?

Halka gerçekleri anlatmak, halkı uyarma konusunda ciddi bir partinin temel görevidir. Menderes'ten başlayarak bazı kişileri halkın bir kısmı sempatik buluyorsa, bu sempatiyi kullanmak için doğruları söylemekten çekinecek miyiz? Vatan hainlerinin ihanetini halka anlatamayan kimseler sosyalizmi de halka anlatamazlar.

Sadun Aren dostumuz bir noktada haklıdır: Bir vatandaş yabancı kumpanyalarda çalışmakla elbette vatan haini olmaz, sadece İşçi Partisinin Amerikalılara boykotuna katılmamış bir kişi olabilir.

Ama yabancı kumpanyaların komisyonculuğundan başlayarak vatani satmak yolunda adım adım ilerleyen kişi düpedüz vatan hainidir.

Vatan hainine demokratik ve düzen ve Anayasa çerçevesi içinde vatan haini olduğu rahatça söylenebilir. Bu gerçeği vatan hainlerinin suratına haykırmak yalnız bir hak değil, aynı zamanda bir görevdir:

Her kim ki yabancı kumpanyaların çıkarlarını millî çıkarlardan üstün tutar...

Her kim ki millî kaynaklarımızı, madenlerimizi, petrolerimizi yabancılara peşkeş çekip komisyon alır...

Her kim ki Türkiyeyi yabancılarla işbirliğinde sömürür...

İşte o kişi devletin hangi kâtında bulunursa bulunsun düpedüz vatan hainidir.

Bakınız! vatan hainine demokratik düzen içinde ve Anayasa rejiminde ve kanunlar çerçevesinde vatan haini demek ne kadar kolaydır. İşçi Partisi yöneticilerini tenkit eden sosyalistleri CIA ajanlığıyla suçlamaktan çok daha kolaydır.

Demirel tutarsız konuşabilir, ama bir sosyalist tutarsız konuşamaz! Konuşmamalıdır! İşçi Partili yöneticilerin işkili düşünceleri bir solukta silkeleyip bir kenara itmesi gereklidir. Daha yolun başlangıcındayız, sözlerimizin ağırlığını yolun başlangıcında kaybedersek, mantığımız yerli yerine oturmazsa, çetin ve uzun yolda zor ilerleriz.

Vatan hainlerine vatan haini diyerek ve bu gerçeği millete anlatarak yürüyeceğiz. Antiemperyalist mücadelede esen milliyetçi rüzgârın heyecanını kesmek, ve vatan hainleri için milletin gözünde mazeret yaratmak sosyalist partisinin görevi değildir.

İşçi Partisinin çatısı altında çalışan çok sevdiğimiz ve saydığımız arkadaşlarımızı daha dikkatli ve daha tutarlı olmaya çağırıyoruz. Bu dostça uyarıyı gönülden yaptık, gönülden karşılanacağını umuyoruz.

İlhan Selçuk

SIRA ŞİMDİ MALİYE BAKANLIĞINA

GELDİ..

Süleyman Demirel

İhsan Gürsan

DEMİREL'İN VERGİ REFORMU!

Türk ekonomisi kritik bir noktaya gelmiştir. Döviz ihtiyatları tükenmiştir. Hazine yatırım harcamalarını ödemekte güçlük çekmektedir. Ya yatırımlar kısılacak, ya da yeni vergiler konmazsa enflasyona gidilecektir. Uzmanların sözlerine kulak veren bir bakan olarak İhsan Gürsan, bu gerçeği Demirel'e anlatmıştır. Ama Menderes'in halefi bu gerçeği anlamak istememiştir. Maliye Bakanının sözleri açıktır: «Yatırımların yapılması, kalkınma hızının yükseltilmesi gerekiyor. Yeni vergi almadan, bazı maddelere zam yapmadan, imkân dahilindeki kaynakları zorlamadan bu olmaz, dışarıdan aldığımız yardım da mahdud, zaten yardımı kimsede kara kaşımaya, kara gözümüze vermez. İhtilafımız, elbette bu sebeplerden. Ben Başbakanı öteden beri savunduğum bu görüşlerim hakkında ve yapılması gerekenler hakkında istifa ile beraber tavsiyelerde bulundum». Demirel ise vergi sözünden fena halde ürkmektedir. Bu korku yüzünden, enflasyonun sorumluluğunu yüklenmek istemeyen Maliye Bakanı Gürsan istifa etmiştir. Basın toplantısında vergi reformu konusundaki görüşlerini uzun uzun anlatan Demirel, istifa üzerine, «Ayak üstü vergi konup, kaldırılmaz» demmiştir.

Başbakan Demirel, son basın toplantısında, Vergi Reform Komisyonunun yaptığı vergi yükü araştırmasının sonuçlarını açıklamıştır. Bu sonuçlar, Demirel'i, toprak ağalarını ve kapitalistleri sevindirici niteliktedir:

1 — Türkiye'de vergi yükü, ileri Batı ülkeleri seviyesinden düşüktür. Fakat az gelişmiş ülkeler arasında en yüksek seviyededir.

2 — Kamu gelirlerindeki artış hızı, milli gelirdeki artış hızından yüksektir.

3 — Türk ekonomisinin iki ayrı bün-yeye sahip olması dolayısıyla tarım sektöründe vergi yükü yüzde 6, tarım dışı sektörde ise yüzde 18'dir. Ancak tarımda fert başına milli gelir, tarım dışı sektör milli gelirinin dörtte biridir. Gelirdeki bu dört kat farka göre, tarımda vergi yükünün yüzde 4,5 olması gerekir. Halbuki yüzde 6'dır. O halde tarımda vergi yükü daha ağırdır!...

4 — Merkezi devlet gelirleri her yıl milli gelirden daha büyük bir payı kamu sektörüne aktardığı hâlde, mahalli idarelerin milli gelirden aldıkları pay azalmaktadır.

5 — Vergi tarifeleri ölçü alınrsa, Türkiye'de nazari olarak vergi yükü çok yüksektir. Ama fiili tahsilât, tarifelerin gösterdiğinin çok altında kalmaktadır.

Durumu böylece tesbit eden Vergi Reformu Komisyonu, Demirel'in açıkladığına göre, Hükûmete şu tavsiyelerde bulunmuştur:

1 — Merkezi devlet vergileri, sistem bakımından iyi islemekte, «Vergi İdaresi» bakımından ise kifayetsiz kalmakta, vergi kanunlarının koyduğu vergileri tahsil edememektedir. Bu sebeple en önemli islahat vergi idaresi yönünden yapılmalıdır. Vergi idaresinin sür'atle gerçekleştirilecek reformu ile birlikte, sistemi zedeleyen vergileme teknikleri, tahsil usulleri, vergi yargı sistemi de islah edildiği takdirde, hiç bir ilâve vergiye lüzum kalmadan vergi tahsilâtının büyük oranda artırılması imkânı olacaktır. (Bu sözlerin başıt Türkçe ile ifadesi, vergi kaçakçılığını önleyecek ciddi tedbirler alınrsa, yeni vergilere lüzum olmadığı şeklindedir).

Uluslararası Yün Sekreterliğinin Hilton 2 — Mahalli idareler için yeni kaynaklara kavuşmak zorunludur. Bu amaçla Bina ve Arazi Vergilerini birleştirerek islah eden «Emlâk Vergisi» kanun tasarısı Meclise sunulmuştur. Bu yeni verginin beklenen geliri sağlayabilmesi, emlâkın yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir. (Hâlen emlâkın piyasa değeri, vergilemeye esas alınan değerin kat kat üstündür). Emlâkın yeniden değerlendirilmesi, Vergi Usul Kanunu değiştirilerek sağlanacaktır. Bu değişiklik, İkinci Bes Yıllık Plân dönemine yetiştirilecektir.

3 — Belediye gelirleri de son derece yetersizdir ve Belediyeler çok güç durum

dadır. Bu gelirleri arttırmak amacıyla Belediye Gelirleri Kanunu Meclise sunulmuştur.

4 — Tarım gelirlerinin vergilendirilmesi usulleri, gelir vergisi çerçevesinde basitleştirilecektir. Vergi Reform Komisyonu, bu konuda bir tasarımı Maliye Bakanlığında sunmuş bulunmaktadır.

5 — Bütçede yer alan «Tekel safi hasılası» tekel gelir ve giderleri arasında bir bakiye olmaktan çıkarılarak, bir vergi hâline getirilecektir.

6 — Vergi Reform Komisyonu, Gelir ve Kurumlar vergilerinde ufak değişiklikler ve teknik islahat yapılmasını öngörmektedir.

7 — Özel sektörün turizm ve sanayi yatırımlarını teşvik için yeni vergi teşvik tedbirleri alınacaktır.

Demirel'in hâyli kapalı biçimde açıkladığı vergi reform tedbirleri bundan ibarettir. Bu açıklamaya göre, vergi yükünü araştırarak Vergi Reform Komisyonu, sınıfların vergi yükünü açıklamaya neden-se ihtiyacı duymamıştır. Halbuki vergi yükü araştırması, ancak sınıf açısından bir anlam taşıyabilir. Nitekim Komisyon Raporu, sınıf sorununu ihmal ettiği için, tarım ve tarım dışı sektörlerin vergilendirilmesinde, Demirel'in yanlış sonuçlar çıkarmasına fırsat vermiştir. Demirel, bu sayede, «Tarım sektörü düşük gelirine oranla çok ağır biçimde vergilendiriliyor» diyebilmektedir. Halbuki büyük toprak yapsaydı, herhalde çok daha farklı ve dukları hâlde pek az vergi ödedikleri, artık herkesin bildiği bir gerçektir. Keza küçük esnafın zengin kısmı da çok az vergi ödemektedir. Vergi Reform Komisyonu araştırmasını, Devlet Plânlama Teşkilâtının gelir dağılışı incelemesine dayandırarak yapsaydı, herhalde çok dha farklı ve ciddi sonuçlara varacaktı.

Merkezi devlet gelirlerinin yeni vergiler yoluyla artırılmasına taraftar olmayan Demirel, mahalli idarelere bırakılan arazi ve bina vergilerini arttırmak kararında olduğunu açıklamıştır. Meclise sunulan Emlâk Vergisi tasarısı kanunlaşırca, bina ve arazi sahiplerinin ödedikleri vergi bir hâyli artacaktır. Kezâ Belediye Vergileri, yükseltilecek ve genişletilecektir.

Buna karşılık Demirel, vergi kaçakçılığını önleyecek ciddi tedbirlerin Komisyonca öngörüldüğünü belirtmiştir. Gerçekten vergi kaçakçılığı makul ölçüde önlenbilse, devlet gelirlerinde çok büyük artışlar sağlanabilecektir. Eski bir Maliye Bakanı (Şefik İnan) vergi kaçakçılığının kendi zamanında 3 milyar liraya eriştiğinin tahmin edildiğini açıklamıştır. Yalnız kaçakçılığı önleme yolunda alınan Servet Beyannamesi ve Vergi Açıklaması gibi iki mütevazî tedbiri dahi siddetle eleştiren A.P. iktidarı, kaçakçılığa karşı ciddi tedbirleri nasıl alacaktır? Esas mesele budur ve bu noktada hayâle kapılmak mümkün değildir.

Maliye Bakanı Gürsan'ın istifası, aslında Demirel-Gürsan arasında bir anlaşmazlığın sonucu değil, AP iktidarı ile Maliye Bakanlığı arasındaki kaçınılmaz çatışmanın sonucudur. Şimdiye kadar teşkilâtının görüşünü savunmaya çalışan Gürsan, Demirel iktidarının politikasını benimseme sorumluluğunu göze almadığı için istifa etmiştir.

Maliye Bakanlığı, Devlet Plânlama Teşkilâtı gibi, emperyalizmin ve kompradorların çıkarlarına karşı devletin çıkarlarını savunan güçlü bir kuruluştur. Enflasyoncu gidışe, petrol boru hattının, Petro-kimyanın v.b. yabancılara peşkes çekilmesine, Devlet Plânlama Teşkilâtı gibi Maliye Bakanlığı da karşı durmuştur. Ve Maliye Bakanlığı, eski bir geleceği, dayanışma esprisi olması ve para kesesini elinde tutması dolayısıyla, emperyalist ve komprador emellerin önüne dikilen en büyük baraj olmuştur. Genç maliyecilerimizin Petrol Kanunu değişikliği komisyonunda, Bakan Mehmet Turgut'un perişan bakışları arasında, yabancı petrol şirketlerinin kâr transferleri bir problemdir. Bunlar ellerinde nakit oldukça daima transfer yapabilirler. Transfer için, kâr elde etmelerine dahi lüzum yoktur. Üstelik zaman aşımı yoktur. Yüz yıl sonra dahi transfer haklarını tercihli olarak kullanabilirler. Maliyenin öteki temsilcisi Ali Gürtanca da, komisyonunda Petrol Kanununun binbir dolam başlı maddeyle, sözüm ona milli menfaatleri koruyormuş gibi görünerek, yabancı şirketleri kolladığını, kanunda bir çok «cambazlıklar» yapılarak bu şirketlerin korunduğunu anlatmıştı. AP milletvekili, bu sözler üzerine «Bu ne küstahlık! Bir devlet memuru nasıl olur da Meclisten çıkmış bir kanuna cambazlık atfedebilir» diye pek kızmışlardı.

Bu petrol atışması, AP iktidarı ile «devletin savunucusu» Maliye Bakanlığı arasında su yüzüne çıkan ilk çatışma olmuştur. AP'nin kolaylık politikası kompradorların ve yabancıların çeşitli çıkar oyunlarını, devamlı şekilde «Maliye Kalesi»ne çarpmıştır. Servet beyanı ve vergi açıklama usullerini koruyan, Maliyenin direnmesi olmuştur. Gürsan, bu sebeplerle defalarca istifa zorunda kalmıştır. Fakat Demirel'in «gönlünce» bir Maliye Bakanı bulamayışı ve ilk adımda tehlikeli bir

gidışe sürüklenmekten çekinmiş yüzünde, bu istikrarsız durum sürüp gitmiştir. Ama artık iş, kritik bir noktaya gelmiştir: Döviz sıkıntısı ve enflasyon tehlikesi bastırılmıştır. Maliyenin Demirel'e verdiği tehlike çanlarını çalan rapor, Başbakanı uyarmaya yetmemiştir. Gürsan'ın istifasından sonra belirttiği gibi, Maliye, «Gerekli tedbirler alınmazsa, yurdumuz yakın bir zamanda enflasyon tehlikesiyle karşılaşılabileceği» görüşündedir. Ama Demirel, tedbir almakta ürkmekte ve Gürsan da «Mali kaynaklar konusunda, Başbakanla anlaşamayan bir Maliye Bakanı istifa eder» demektedir. İstifada, enflasyon tehlikesi gibi, «bardağı taşıran» başka olaylar da rol oynamıştır. Menderes'in Zorlunğu gibi, Demirel'in Çağlayan-gil'i de, Maliye Bakanlığını atlayarak, yardım işlerini yürütmeye koyulmuştur. İç kaynakları seferber etmekten korkan Demirel'in bütün ümidi, dış yardımlardır. Dış yardım için Maliye Bakanına değil, Amerikalı güzel kızların

İhsan Sabri Çağlayangil
Dış Yardım Bakanı!..

ilk görüşte «kurt» dedikleri Çağlayangil'e güvenmektedir. 6 Ocak 1966 tarihli Akis dergisinin verdiği ve yapılanmış yan bir haber, Çağlayangil'in yardım işini nasıl yürüttüğünü ortaya koymaktadır. «Dehşet» başlığı ile 7 Ocak 1966 tarihli YON'de yayımladığımız Akis'in haberi şudur:

«İhsan Sabri Çağlayangil'in Amerikada Amerikan Dışişleri Bakanı Dean Rusk ile yaptığı görüşmede son derece e-sef verici bir durum meydana gelmiştir. Cumhuriyet Hükümetinin Dışişleri Bakanı, ni-

BURSA SÖYLEVİ

Burası Türkiyedir,
Burası Atatürk'ün evi.
Gece oldu mu, karanlık bastı mı çirkin,
Parlar yerden göğe
Bursa söylevi.

Köyler kentler üzre haykırır ergeç,
Türk Devi.
Duy, dağlar ağzından,
Nasıl büyümekte,
Bursa söylevi.

Bu Atatürk işte,
Gökyüzünce bir özgürlük, veryüzünce bir sevi,
Yolundan gitmezsen,
Çıkar karşına bayrak bayrak,
Bursa söylevi.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

hayet bir yabancı devletin Dışişleri Bakanı olan Rusk'a AP'nin seçimlerde sol ile mücadele edip onun elinden iktidarı aldığını, AP iktidarının solculuğuyla daimi surette uğraşıp ona Türkiye'de imkân vermeyeceğini söyledikten sonra, Amerikanın bu iktidara yardım etmesini istemistir. Cumhuriyet Hükümetinin Dışişleri Bakanı, Amerikan Dışişleri Bakanına buna karşılık, AP iktidarının Amerikan dostluğu konusundaki teminatını sunmuştur. Çağlayangil, görüşmenin bu kısmında, Türkiye'nin sol kaydırılması tehlikesini AP'nin önlediğini iftiharla anlatmıştır.

Amerikan Dışişleri Bakanının yardım talebine verdiği cevap, soğuk bir (tesekkür ederim) olmuştur.

Cumhuriyetten bu yana, bu, bir Türkiye Dışişleri Bakanının, memleketinin iç meselelerini bahis konusu ederek, ilk defa bir yabancı devletin dışişleri bakanından maddi yardım talebidir ve her halde iktidar için iftihar sebebi olmayacaktır.

İşte «Dış Yardım Bakanlığı»nı Çağlayangil'in yüklenmesi, enflasyon gibi, ölçsüz ve bol tayızlı borçlanmanın tehlikeleri üzerinde Maliyede en diseler yaratmış ve Gürsan'ın istifa sebeplerinden birini teşkil etmiştir. Haber basına ak sedince, Çağlayangil, işin esasını reddetmeyen yalanlamalarla durumu kurtarmaya çalışmıştır.

Bardağı taşıran başka bir konu, petrol boru hattı hisselerinin devri meselesidir. Maliye Temsilcisi Muhsin Özbay, TPAO'nun Temmuz toplantısında, Gürsan'ın sözlü talimatı üzerine, devir işinin lehinde ov kullanmıştır. Ama Hazine teknisyenleri buna karşı çıkmışlar. Bakandan yazılı talimat istemişlerdir. Gürsan, bu yazılı talimatı vermeden istifa etmiştir.

Bu olayların da gösterdiği üzere, Maliye, devlet çıkarlarında hassas bir kuruluştur ve bütün işler Maliyeden geçmektedir. Devlet Planlama Teskilatını, Hükümet kararlarının dışında bir «süs» dairesi vapararak etkisiz hale getirmek mümkün olmuştur. Ama Maliyeden kurtulmak kolay değildir.

Demirel'in yeni Maliye Bakanı ya Gürsan gibi teşkilatı na ayak uyduracaktır ve bu takdirde bakan değişikliği bir anlam taşımayacaktır ya da Demirel'in gönlüncü bir Maliye Bakanlığı kurması kalkı şacaktır. Bu da bakan ve bakanlık arasında sessiz bir mücadele ve büyük huzursuzluğa sebebiyet verecektir. Mücadele sonucu, AP iktidarı gönlüncü bir Maliye Bakanlığı kurmayı başarır, tehlikeli bir enflasyon yolu açılacak, yerli ve yabancı sermaye rüyalarındaki «dikensiz gül bahçeleri»ne kavuşacaklardır.

Parlamento içinde ve dışın da Milliyetçiler, «Maliye Kalesi»nin düşmesini engellemek için mücadele vermeliydiler.

Üniversitelerin açılışı

Yargıtay Başkanı Öktem'in konuşmasından sonra, Rektör Egeli'nin Üniversite açılış vazı ibretle dinlendi: «Üniversiteler vatansever, milliyetçi, memleketçi gençleri sekillendirmeye uğraşır. Din, dünyada hiç bir milletin vaz geçmeyeceği bir müessesedir. Dinsiz bir toplum ola-

maz.

Fikir hürriyeti nizamı içinde yaşayan bir memlekette, vatandaş inanç ve düşüncelerine tahakküm ve baskı bizzat hürriyetin inkarı demektir.

Bayram duaları yazdığı zaman Demirel de tıpkı böyle konuşmaktadır.

Ankara Üniversitesinin açılışında ise, Rektör Cumhuriyet Ferman, renksiz ve çekingen bir konuşma yaptı. Yargıtay Başkanı geleneğinde Atatürk çülüğün sesini üniversitenin açılışında duyurma şerefi, An-

kara Üniversitesi Talebe Birliği Başkanı Naci Özdemir'e düştü: «Ülkemizde kara kalemelerin, sağ-sol çatışması olarak gösterdikleri savaş, aslında Türk çıkarlarını savunan milliyetçi, Atatürkçü kuşaklar ile yabancı sermayeden yana mideci usaklar mücadelesidir. Tıpkı Kurtuluş savaşında olduğu gibi tüm yabancı çıkarıcıları, vatanın harimi ismetine boğacağız».

Naci Özdemir, sözlerini Bursa Nutku ile bitirdi.

Üniversitenin şerefini Prof. Cahit Talas, Siyasal Bilgiler

Fakültesinde verdiği açılış konuşmasında kurtardı. Prof. Talas, «Üniversiteler ve öğreniciler Atatürk devrimlerini korumak ve savunmak mecburiyetindedirler... Hükümetin bu kuk devleti ilkesi ile çalışma halinde olduğunu söylemek, Üniversite öğretim üyelerinin görevidir» dedi.

CHP Grubu

CHP Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu grubunda, Behan Feyzioğlu'nun liderliğindeki 76'lar etiketini kazanan ortanın sağcılarının, çoğunlukta olduğu, herkesçe bilinen matematik bir gerçektir. Ama Feyzioğlu gibi iddialı bir liderin, —kendisinin ve grubunun çıkarı gereği—, bu çoğunluğu ölçülü kullanma zorunluluğunu idrak edeceği ümit edilmekteydi. Nitekim, İnönü'nün de, Kurultayda bol bol tesanüt sözü eden Feyzioğlu grubundan ölçülü davranmalarını istediği anlaşılmıştır. Ne var ki, Kurultay yenilgisinin hıncı ile, «76

MADEN VE PETROLDE SON DURUM

1 Yabancı petrol rafinerilerinin fuel-oil fazlalarına pazar hazırlamak amacıyla, AID'nin zorunlu, fuel-oil ile çalışması öngörülen Ambarlı Santralının fuel-oil ihtiyacının karşılanması Mobil firmasına verilmiştir. Halbuki Türk teknisyenleri, linyit kullanımının çok daha ucuz ve milli çıkarlarımıza uygun olduğunu ispatlamışlardır. Ama AID'nin amacı, Türkiye'nin kalkınması değil Amerikan Petrol Şirketlerine pazar hazırlamaktır. Ambarlı'nın fuel-oil ihtiyacını hiç değilse Petrol Ofis karşılasaydı... Ama Petrol Ofis, «Sen fuel-oil'i nereden bulacaksın, ithal ettirmeyiz.» gerekçesiyle saf dışı edilmiştir. Mobil, böylece önemli bir pazara daha kavuşmaktadır.

2 İpraş tevsiî işi, bir iki yıl sonra İpraş hissesini TPAO'ya devredip çekilmesi gereken Caltex'in kalmamasını ve yüksek fiatla ham petrol satmaya devam etmesini sağlamaktadır.

3 Kopan büyük gürültülere rağmen, boru hattının yüzde 49 hissesi, «Özel teşebbüs»e devredilecektir. Özel teşebbüsçüler, hiç bir ciddi gerekçe verememişlerdir. Buna rağmen kararda ısrar, Washington'un ve yabancı petrol şirketlerinin baskısının sonucudur.

4 Orta Doğu'nun «Kasırga» şöhretli müşavir firmalarından Ralph Parsons, Karadeniz bakırlarına çengeli atmıştır. Müşavirlik işi tamamlanan Ralph Parsons'un şimdi mühendislik işlerini yükleneceği anlaşılmaktadır. Daha sonra yabancı ortaklığı, ya da «özel teşebbüs»e devir» formülü sahneye konacaktır.

5 Volfram dünya tekelini elinde tutan Union Carbide adlı dev Amerikan tekelci, Uludağ'daki Volfram madeni konusunda bir protokol imzalamıştır. Meselenin başına intikali üzerine, işler şimdilik bu safhada kalmıştır. Ama Union Carbide, yüzde 75 hisseli bir ortaklık peşindedir. Bu dev tröst, korkulur ki Boraksta olduğu gibi, Volframla «işletmemek için» ilgilidir.

6 Fransızlarla ortak olarak Etibank'ın kurduğu Ferrokrom tesisleri, büyük zararlar etmekteydi; Fransızlar taahhütlerini yerine getirmekten kaçınmaktaydı. Tasfiye zorunluydu. Fakat Maliye, Ticaret ve Sanayi Bakanlarından kurulu heyet tasfiye işini durdurmuştur. Bakanların ileri sürdükleri gerekçe, «Tasfiyenin, konsorsiyumda menfi etkiler uyandırması» endişesidir.

7 Uğine firmasının yarım yüzyıllık Fethiye Maden Şirketi, ortağı American Potash and Chemical Corp. ile birlikte, kromdan sonra boraks işiyle ilgilenmeye başlamıştır. 1966 Mayısında arama müsaadesi alan firma, bir mucize (!) sonucu, Haziran'da boraks ihraç müsaadesi istemiştir! Mesele, «Müsaadeyi verelim mi, vermiyelim mi.» diye Maden Dairesinde tartışılmaktadır. Aslında «Kimdir bu şirket» sorusunu sormak gereklidir. Firma, yarım yüzyıl Türkiye'de kalmış, fakat devlete olan kira borcunu dahi ödemiş. «Türkiye'ye 35 yıl süreyle hizmet ettim. Kâr sağlamadım, yalnız bir defa 3500 lira kâr ettim.» demektedir. Böyle bir firmanın boraksa el koymaya kalkışmasına tereddütsüz hayır demek gerekirdi. Maden Dairesi ise tereddüttedir.

8 Mr. Ely'nin ünlü Maden Kanunu Tasarısı, «Mr. Ely»nin ismi kaldırılarak yerli uzmanların hazırladığı bir tasarı diye yakında Meclise getirilecektir.

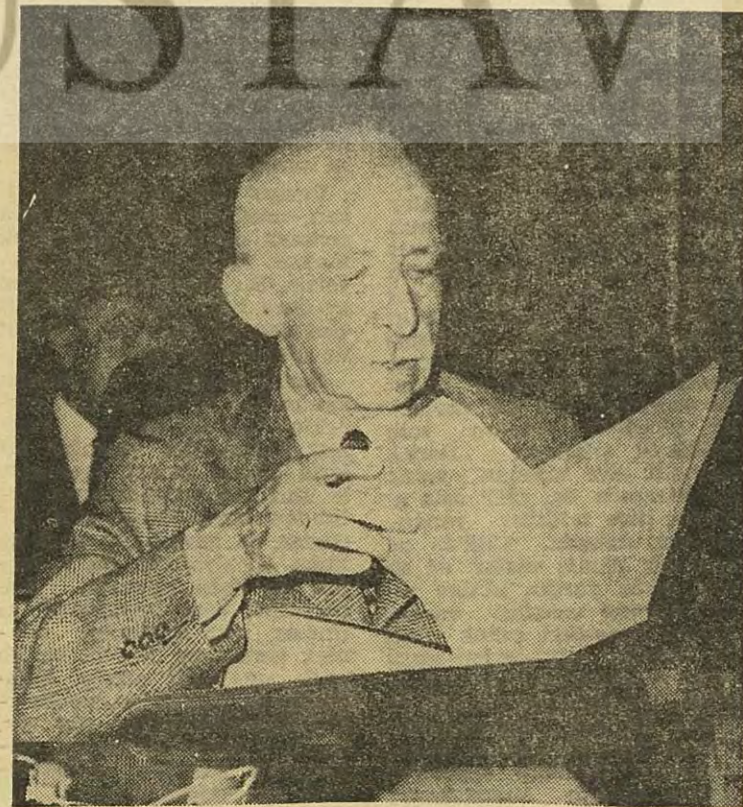
9 Başbakanlığın Devlet Dairelerinin ihtiyaçlarını Petrol Ofis'ten karşılamalarını isteyen genelgesini, önceki Bakanlar teşkilatlarına duyurdukları hâlde, asıl petrol tüketici Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının başındaki Deriner hiç de aceleci davranmamaktadır. İbrahim Deriner, yabancı şirketlerin çok takdir ettiği politikalarımızdan biridir.

lar» en sivri isimleri, Millet Meclisi ve Senato Grup Yönetim Kurullarına yerleştirdiler. Bu «ho-

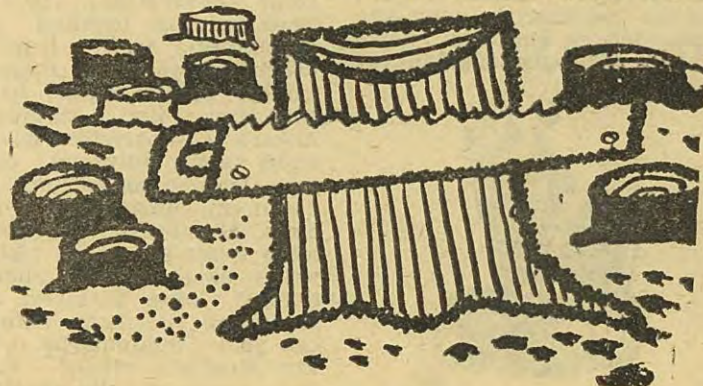
roz döğüşü» tutumu, İsmet Paşa'nın sağlamaya çalıştığı «asgari ahenk» politikasına aykırıdır. Son Havadis'in «ortanın soluna karşı, fakat sol metodlarla çalışan» diye nitelediği Feyzioğlu'nun 76'ları, döğüşken horoz davranışlarıyla, sanırız ki İsmet Paşayı kızdırmaktan öte bir şey yapmış değillerdir.

CHP sağcılarının grup horozluğu, Ecevit bakımından, sanırız ki pek önemli değildir. Gruplar, iktidardaki bir parti için önemlidir. Muhalefetteki Ecevit, parlamento çok, köylerde kasabalarda, kahvelerde faaliyet gösterecektir. Ve seçim vakti yaklaştığı zaman bugünkü çalışmaların yerini yalvarmaların alması, Türk politika hayatında çok rastlanan bir olaydır. Olayı, başta Hürriyet, sağcı basın, sanki seçimlerde Ecevitçiler aday göstermişler gibi, Ecevit'in hezimetini diye büyük başlıklarla vermekte kusur etmediler. Dikkat çekici bir husus da Ecevit'in tesanüdü koruma gayreti karşısında Feyzioğlunun «yeitki tecavüzlerini önleme» den bahsetmesiydi!

Grupta konuşan İnönü ise, köy öğretmenlerine karşı girişilen baskı hareketlerinden yakındı ve bu konuda Başbakan Demirel ile bir konuşma yapacağını açıkladı.

CHP Genel Başkanı İnönü «Ya sabır...»

«AH! GİR BE!»

Babası, Şarkta ünü bilinen şeyh K.....'nin talancıları arasında en gözü pek, en korkunç bir eşkiya başı. Biri «aynalı», diğeri «çaplı» iki mavzeri çapraz kuşanır, Filit-e Kutto deyince dudak çatlatmış. Filit-e Kutto, Kürtçede Kutto'nun oğlu Filit demek.

Filit-e Kutto, Şeyhin emrinde, öl de se ölüyor, kal dese kalıyor. Hudutta, sürüleri bir taraftan öbürüne kaçırmak mı dersin, beş kurşuk kurşunla, karşısına çıkan şıp diye alından vurup geçmek mi dersin, soygun mu dersin, talan mı dersin; ne dersin hepsi Filit-e Kutto'da. Tabii bütün bunlar da Şeyhin adına.

Bu Filit-e Kutto, günün birinde, yeni devletin çağrısına kanıp «ben artık bu işlerden bıktım, Batıya göç edip namuslu bir hayat yaşayacağım, Şeyhim izin ver» deyince de kıyamet kopuyor. Mustafa Kemal affeder ama, Şeyh affetmez. Söz dinlemeyip çocuğu ile yola çıkan Filit-e Kutto'yu, Bitlis'e Siirt arasında Dohan suyu denilen boğazda Şeyhin adamları ibastırır. Sıdika kadının, İhsan'ının, Hacıre'nin gözleri önünde taşla ezerler. Filit-e Kutto'nun cinayetlerle dolu eşkiya ömrü de, böyle bir eşkiya baskını ile biter.

Öyle pek eski bir hikâye de değildir bu. Gerçi şimdi de eşkiya yol kesmekte, can almakta ve cümle yolcuları soyup soğana çevirmektedir. Arı Filit-e Kutto'nun hikâyesi Cumhuriyetin ilk yıllarına rastlar. Feodal düzenden modern bir devlet düzenine geçildiği yıllar. Eşkiya dağıdan inip vatandaş olmak hevesinde, Şeyh de, feodal düzendeki hakimiyetini, yeni devlet içinde de sürdürmek gayretinde.

Aradan 35-40 yıl geçer. Şeyhin oğlu da, Filit-e Kutto'nun oğlu da şimdi yeni bir toplumun içindedirler. Bakın ne olmuştur Türkiyede bu 35-40 yıl içinde ki, Şeyhin oğlu Meclise girmiş, Filit-e Kutto'nun oğlu da eşkiyalıktan vatandaşlığa terfi edebilmiştir! Ama yine boyunca büyük, yine Şeyhin oğlunun bulunduğu Meclisten çıkan kararlardan bağıri yanık..

Fakat, Mustafa Kemal, verdiği sözü tutmuştur hani. Dağdan indirdiklerine vatandaşlık haysiyetini, bilincini, aşılamıştır. Sen de bu yurdun sahibisin, senin de hakların var, demmiştir. Filit-e Kutto'nun oğlu, yeni düzende, yine Şeyhin oğlunu nüfuzlular arasında görmüştür ama, artık eskisi gibi, Dohan suyunda baskına uğrayıp taşla ezilme korkusuna da sahip değildir.

Almıştır sazı ele, çıkmıştır yollara. Ben size, deminden beri, bir halk sairinin hikâyesini anlatıyorum. Eşkiyabaşı Filit-e Kutto'nun oğlu, saz sairi Asık İhsan'dır. Şeyhin oğlu da, DP devrinden beri Meclise seçim yoluyla gelen, iyi tahsil görmüş, bir kaç yabancı dil bilen, sporcu, tatlı dilli bir genç adamdır. Dohan suyun-

mekle tanınmıştır. Sosyal olayında ise, Sayın Tural, anlaşılabilir bir susuşun içindedir. Halbuki susulduğu takdirde, bütün Türk milliyetçilerinin üzerinde titrediği kurum ve onun başındaki kişi zedelenecektir. Bunu yapmaya kimsenin hakkı olmasa gerektir. Artık Sosyal olayının ciddi bir zanlısı vardır. Zanlının suç ortakları Dolapdere

Mehmet Ali Aybar
Johnson'u yargılayacak

da taşla adam ezdiren nesilden, Mecliste mutedil fikirleri savunan «medenî» bir politikacı tipine geçilmiştir ama, Filit-e Kutto'nun oğluna bu yetmemiştir. Yetmediği için de, bugün, beş ayrı şehrin Ağır Ceza'sında hâkimlerin önüne çıkıp:

— Benim suçum milletimi sevmek hâkimlerim!
diye kendini savunmak zorunda kalmaktadır.

Şeyh K.....'nin oğlunun Meclise gelmesi bir aşamadır, kabul; fakat Filit-e Kutto'nun oğlunun Ağır Cezalar, hapis-haneler karşısında da direnmesi, «ben vatandaşım» demesi, «benim suçum milletimi sevmek» demesi, işte asıl aşama budur.

Babası, Şeyhin öl dediği yerde ölen, kal dediği yerde kalan bir adamken, bir defa söz dinlememenin cezasını taşla ezilerek ödemiş bir kul.

Oğlu, «benim yaşadığım çağa karşı bir sorumluluğum vardır», «ben karınca kararınca halkımı uyarmağa, onu mutluluğa yöneltmeğe çalışan bir halk çocuğuyum» diyen bir vatandaş.

Gerçek aşama budur; yoksa feodal düzenden, modern devletin kaba burjuvazisine dönüşüm değil.

Ve Türkiye'yi bu direnme, bu uyanış kurtaracaktır, sazını eline alıp, yeni yazdığı «kayayı» halka çalıp söylemeğe başlayan eşkiya oğlunun vatandaşlık bilinci:

KAVGA

Al kardeşim al eline gürzünü
Vur zalimin zulmüne, vur be vur!
Kendi rahatını kendi eline
Zor değil be, kendin için kur be kur!

Gitme el oğlunun kanbe ardından
Yarası yok onun bilmez derdinden
Dost görünen düşmanını yurdundan
Domuzları sürer gibi, sür be sür!

İşin mi var damın mı var hani nen
Atılan sen satılan sen evet sen
Asker senden vergi senden oy senden
Senden olmayandan hesap sor be sor!

Emeğin çok dermanın yok günün dar
Oturup durmak mı daha ne kadar
Boğazını sıkın hain bir el var
Demirden de olsa onu kır be kır!

Yeter be her gelen seni taşladı
Atılan taş kemikine işledi
Uyan artık senin kavgan başladı
Yapış bir ucundan şuna gir be gir!

★★★

Ve bir iç geçirisi Filit-e Kutto'nun oğlunun:

— Ah, bir girse bu erenler!

Sadun Tanju

sonucu, emperyalizmin pençesine düşmüşüzdür. Ama bu pençeye düşüşün de bir derecesi vardır. Türkiye tam sömürge değildir. Ve hiç kimse Türkiye'yi emperyalizmin pençesine düşürelim dememiştir. Böylesine alçak, vatan haini denir. Yöneticilerin bilmeyerek tuttıkları yol oraya götürmüştür. İzmir'de söylediğim budur. Kimseye hainlik atfedemeyiz, etmek bizi yanlıştır. Bir adam yabancı sirkette çalışmış, bunu ihanet delili sayarsak ne olur? Ya yabancı sirkette çalışan adam değişirse, o zaman ne diyeceğiz? Teorimizi değiştirip (şahıslar önemsiz, önemli olan sistemdir) diyeceğiz. Kişilerle değil, sistemle uğraşmalıyız. Ama kişilerin durumu teorimizi desteklerse, bunu kullanırız. Sonra demokratik düzende, siyasi rakiplerimize vatan haini diyemeyiz. Dersek, iktidara gelince, onlara ağır cezalar vermemiz gerekir. Bunun tepkileri ne olur? Kimseyi kellesini feda etme durumunda bırakamayız. Bu demokratik düzenle bağdaşamaz.

Aren'in açıklaması herkesi tatmin etmemiş olmalı ki, da ha sonra söz alan Genel Yönetim Kurulu üyesi Minnetullah Haydaroğlu, Aren'i cevaplandırma ihtiyacını duydu: «Bağımsızlığa, sömürgeci liğe götürünlere, ister bilerek ister bilmeyerek yapısın, vatan haini denir. Bunlar ikaz da edilmişlerdir, ama emperyalizmi sokmuşlardır. Çıkartma tedbirleri de gösterilmiştir, dinlememişlerdir. Durum açıktır».

Haydaroğlu, antiemperyalist cephe konusunda da, Behice Boran'ın hayli dolambaçlı görüşüne karşı çıkarak, TİP yöneticilerinin tezini en çıplak biçimde ortaya koydu: «Seçimlerde oy alma kaygusu, bazı arkadaşları esneklik göstermeye sevketti. Esneklik işe yaramadı. Tâvizin faydası yok. Şimdi seçim propagandasına çıkacak değiliz. CHP ile şu veya bu konuda işbirliği yapacağız dersek, vatandaşın aklında sadece işbirliği yapacağız sözü kalacaktır. Emperyalizmle mücadele, sosyalist olarak yapılır. Bununun CHP ile ilgisi düşünülemez. Esasen işbirliği bizim lâfımızdan ibaret kalıyor. Onlar duvar çekmişler. Çok şükür bu duvar çekilmiş. Bu duvar, ihanet duvarıdır. Duvarın ötesinde olduğumuzdan memnunuz. Duvar, biz başarıya ulaşmış zaman onların kafasına yıkılacaktır».

Başka bir Genel Yönetim Kurulu üyesi, Halit Celenk ise, Ecevit'in basın toplantısında da TİP hakkında ileri sürdüğü görüşleri şiddetle eleştirdikten sonra, şunları söyledi: «CHP demokrasicilik oynama sevdasındadır. CHP bu oyunu evvelce oynadı. Şimdi de AP ile oynayalım demektedir. TİP öncü rolünü oynamaktadır, oynayacaktır. CHP ortanın soluna geldiyse, TİP var olduğu için gelmiştir. Sosyalizmin yozlaşmasına partimiz karşı koyacak ve gerçek sosyalizmi uygulayacaktır».

TEK MUHALİF

Kongrenin tek muhalifi, 14 delegenin isteği ile konuşması kabul edilen, fakat delege olmayan bir partili oldu. Tek muhalif Süleyman Ege, şunları söyledi: «Antiemperyalist mücadelede cephe birliği şarttır. Bu birlik, değişik güçler arasında ittifaktır. Aksi halde sosyalistler tek başına kalır. Halbuki Türkiye'de çalışma, sosyalistler ile sosyalist olmayanlar arasında değildir. Aybar, evvelce bu görüşü savunuyordu. Bağımsızlık savaşı, yalnız sosyalistlerin yürüteceği bir mücadele değildir. Mesele Behice Boran'ın yaptığı gibi partiler açısından değil, sınıflar açısından değerlendirilmelidir. Bilmek gerekir ki, Türkiye'nin kaderini yüzyıldır etkileyen milliyetçi küçük burjuvadır. Bunlarla, sosyalist çizgiye henüz gelme

di diye ittifak etmemek, tarihi bir hata olur. Öncülük, şüphesiz sosyalistlerdedir. Ama öncülük, öncüyüm demekle olmaz. Öncülük, eylemde antiemperyalist güçlerin eğilimlerini cevaplandırarak sloganları atmaktır. Milliyetçi küçük burjuvazinin eğilimlerini hesaba katmamak, cepheyi daraltmak anlamına gelir. Dâva, komprador - ağayı tecrit etme meselesidir».

Süleyman Ege, bundan sonra parti organizasyonunda devrim yapacak görüşleri ileri sürdü. Parlamento grubunun haksız ve tehlikeli bir üstünlük sağladığını belirten Ege, bir önerge ile şu tedbirlerin alınmasını istedi:

a) Parlamento üyelerinin ödenekleri doğrudan doğruya partinin geliri olmalıdır.

b) Merkez Yürütme Kurulu ile parlamento üyeleri profesyonel olarak görevlendirilmelidir.

c) Parlamento üyelerine ve rilecek ücret, Merkez Yürütme Kurulu üyelerine verilerek ücretin asgarisi olmalıdır.

Ne var ki bu önerge, Merkez Yürütme Kurulu bir önerge ile tüzük değişikliğine yol açan tekliflerin il kongrelerinde kabul edilemeyeceğini bildirdiği için oylanamadı. Halbuki il kongresinde, bu yolda alınacak bir karar, sadece temenni mahiyetindeydi ve bunun engellenmemesi gerekirdi.

Kongre bu hava içinde son buldu ve Poiatlı - Şereflikoçhisar delegeleri sayesinde eski il başkanı İbrahim Çetkin ve arkadaşları seçilmekte güçlük çekmediler. Şimdi sıra Büyük Kongre dedir.

Büyük Kongrenin 20 Kasımında Malatya'da yapılması kesinleşmiştir. Büyük Kongrenin yapılacağı yer meselesi daha önce Genel Yönetim Kurulunda konuşulmuş, Malatya fikri reddedilerek, Merkez Yürütme Kuruluna İstanbul ve Ankara gibi illerden birini seçme yetkisi tanınmıştır. Ama Merkez Yürütme Kurulu, Genel Yönetim Kurulunun bu iradesini hiçe sayarak Malatya'yı kongre yeri olarak seçmiştir. Kamu oyunundan kaçış teşebbüsünü, bir çok TİP'li, Ankara, İzmir ve İstanbul gibi büyük şehirlerde Genel Merkez muhaliflerinin yönetim kurullarını kazanmalarının yarattığı bir endişe biçiminde yorumlamaktadırlar. Basının gözünden kaçma arzusu da Malatya tercihi rol oynasa gerektir.

20 Kasımında başlayıp dört gün sürecek olan Kongreye büyük şehir delegelerinin pek çoğu gidemeyecektir. Esasen Ankara ve İzmir'in delege sayıları beşer kişi, Hatay'ın ise 11'dir. Bu sebeple TİP Büyük Kongresi, bir «Doğu» kongresi olacaktır. TİP'liler buna Genel Merkezci «Tarık Ziya Ekinci Kongresi» demektedirler.

Soysal olayı

Sayın Tural, en önemsiz olaylarda dahi bildiriler yayınlamak ve bol bol beyanat ver-

İLÂÇ SANAYİİ NEDEN

MİLLİLEŞTİRİLMELİDİR?

İlâç Firmalarının çıkar kavgası

İlâç sanayiinde, kirli camalarının da ortaya dökülmesine imkân veren bir kavga sürüp gitmektedir. Kavga, kamu oyuna yerli-yabancı firma mücadelesi biçiminde sunulmaktadır. Ama bütün yerli firmaların yabancılarla karşı kavgaya çıktıklarını söylemek mümkün değildir. Yüzde yüz yerli sermaye ile kurulmuş firmalardan bir çoğu, yabancı firmalarla tatlı lisans anlaşmaları imzaladıklarından, kavga ya seyirci kalmaktadırlar. Hatta Türkiye İlaç Endüstrisi İşverenleri Sendikası, açıkça yabancı firmaları tutmaktadır. Sendikamızın son faaliyet raporu, yabancı ilâç firmalarının çıkarlarını savunan bir belgedir. Sendika, Sağlık Bakanlığının halk çıkarları yararına aldığı bazı olumlu tedbirleri vermekte ve yerli-yabancı sermaye ortaklığını savunarak şöyle demektedir:

«Sağlık Bakanlığı, halk sağlığı en diseleri içinde, bu yerli ve yabancı sermaye koordinasyonuna gerektiği şekilde yardımcı olamamıştır. İlaç sanayii için milli sermaye terakümüne yardımcı edecek ve bu sermayenin mevcut yabancı sermaye ile sıkı işbirliğini sağlayacak bir politika güdebildiği nisbette Sağlık Bakanlığı, hem halk sağlığına, hem de memleket ekonomisine en büyük hizmeti yapacaktır.

Böyle bir anlayışın, Bakanlıkta yerleşmeye başladığını Sayın Müsteşarımızla yaptığımız son temaslar bize müdelemmiştir.»

Türkiye İlaç Endüstrisi İşverenleri Sendikası gibi hayli güçlü bir teşekkülü arkasına alan yabancı ilâç firmaları, Mediko-Sosyal Sağlık Dergisi tipinde meslek gazetelerinin de aracılığı ile, onlara karşı çıkan yerli firmalar aleyhinde bir kumpanya yürütmektedirler. Yabancı firmaların rekabeti altında bunalan bir iki yerli firma ise, İstanbul, Samsun ve Adana Eczacı Odaları tarafından desteklenmektedir. «Yabancı sömürücüğe paydos» sloganıyla yürütülen bu kampanyayı, milletçi vazarlar ve YÖN, tabiatıyla benimsemişlerdir.

Bu karşılıklı çatışmadan ortaya çıkan sonuç nedir? Sonuç, Türk ekonomisi içinde 5-600 milyon liralık üretim yaptığını iddia eden ilâç sanayinin, halk sağlığı ve kesesi aleyhine işleyen hasta bir soygun endüstrisi olduğudur. Akbabalı, halkın sağlığını insafsız bir ticaret konusu yapmışlardır. İki tarafın ileri sürdüğü ve yalanlanmayan iddiaları görürnce, ilâç sanayinin derhal millileştirilmesi gerektiği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

YABANCI FIRMA VE İLÂÇ ENFLASYONU

Türkiye'de doküman sanayiinden sonra en fazla gelişmiş olan iş kolunu ilâç sanayiidir. Bu alanda 5'li büyük 12'si orta ve 26'sı küçük, 23'ü de çok küçük işletme olmak üzere 66 firma faaliyet göstermektedir. Beş büyüğünün üçü yabancı sermayelidir. Eczacıbaşı ve İbrahim Ethem Ulagay firmaları gibi yerli büyüklerin müstahzarlarının önemlice bir kısmı da yabancı ilâç firmaları ile akdedilmiş lisans muavazelerine göre imal edilmektedir. Eczacıbaşı Bristol Mayer, Parke Davis, Apcon, Baxter, Biochimie Kundl, Schwarzkopf firmalarının bir kısmı ilâç ve kozmetiklerini Türkiye'de yapmaktadır. İbrahim Ethem Ulagay, Merk, Sharp, Dohme, Lepetit, Asta-Nerke, Dr. C. Janssen, L'Oreal de Paris, Max Factor gibi yabancı firmalarla ilişkiler kurmuştur. Bu yabancı lisanslı ilâç imali o kadar yaygın hale gelmiştir ki, İstanbul Eczacı Odası, 30 Eylül 1966 tarihli raporunda durumu şikâyet etmektedir:

«Son zamanlarda yaygınlaşan lisans altında müstahzar imal etmek modasına son verilmiştir. Yabancı firma ve ilâçların Türk doktor, eczacı ve halkın kafasında çöreklenip yerleşmesine yardım edilmemelidir.

Kolay yolu bırakıp, eskiden tanıdığımız mesleki heyecanlarıyla güvendiğimiz yeteneklerini kullanarak kendi adlarına öz mallar yapmalarını ve emeklerini bu uğurda harcayarak en-

Doğan Avcıoğlu

düstrimize kişilik kazandırmalarını dileziz.»

Ne var ki gidis, yerli sanayide de yabancı ilâç aracılığı doğrultusunda, Dr. Cavit Başar'ın 169 sayılı YÖN'de yayınlanan «Yabancı Sermayenin İlaç Soygunu» başlıklı yazısında belirtildiği üzere, Türkiye'de herhangi bir tesis kurmadan yerli işletmelere ilâç imal ettiren yabancı, ilâç firmalarının sayısı gittikçe artmaktadır. Merck, Parke-Davis, Mativelle, Specia, Glaxo, Gevo, Vifor, Lepetit, Organon v.b. gibi firmalar, ilâçlarını Türk fabrika ve laboratuvarlarında yapmaktadır. En son olarak Geigy şirketi de, bazı müstahzarlarını Türkiye'de ücret karşılığında imal ettirmeye başlamıştır. İstanbul Eczacı Odası, 30 Eylül 1966 tarihli raporunda bu durumu şöyle belirtmektedir: «Birek firma, hiçbir tesis kurmadan ilâçlarını yerli firmalara gayet rahatlıkla imal ettirerek kontuarlık yapmaktadır». Üstelik devlet de, yabancı ilâçların fiyatlarında yüzde 20 kalite üstünlüğü tanıyarak, bu soyguncu istilâyı desteklemektedir!

Öte yandan Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunundan yararlanarak, bir çok yabancı firma Türkiye'de yerleşmiştir. İlk kapıyı açan Olin Mathieson Corporation ile ortaklık halinde Squibb firması olmuştur. 1951'de yüzde 71'i yabancı 1 milyon 400 bin lira sermaye ile kurulan Squibb'in Maliyeye bildirdiği 1955 yılı kârı 2 milyon 731 bin lira, 1956 kârı 6 milyon 272 bin lira, 1959 kârı 7 milyon 79 bin liradır. Görüldüğü gibi bu çok kârlı bir alandır. Bu sebeple yabancı firmalar Türkiye'ye akmıştır. 1954 yılı başında Abbott Laboratories, yüzde 100 yabancı sermaye ile geliş müsaadesi almıştır. Onu Bayer - Leverkusen, E. Merck - Darmstadt, Knoll - Ludwigshafen ve Schering - Ag - Berlin şirketlerinin ortak teşebbüsü izlemiştir. Türkiye müessillerini de yüzde 30 oranında ortak eden bu firmalar Birleşik Alman İlaç Fabrikaları adı ile faaliyet göstermektedir. Carlo Erba, Wander - Ciba, Hoechst AG, Türk hissedarlarını saf dışı bırakan Pfizer, Sandoz AG'nin Mirel Limited Şirketi Hoffman - Laroc he U. Co., Internationale Handels-Kompagnie AG, AG Für Finanzierung und Beteiligungen ortaklığı, son günlerde konkordatoya giden Lepetit Spa, Wyeth ilâç sanayindeki tatlı kârın Türkiye'ye çektiği firmalardır. Ne var ki bunlar, genellikle gerçek sanayi tesisleri değildir. Daha çok ham maddeyi ithal edip burada ambalajlamaya yönelmişlerdir. Türkiye Tıbbi Müstahzarlar ve Laboratuvarlar Cemiyetinin 1960 Ağustos tarihli bir broşüründe verdiği ilâç fabrikası tarifinde çok fazla mübalâğa yoktur: «Bir ilâç fabrikası, 500 veya 1000 defa büyütülmüş bir eczahanedir ve ilâçları reçete üzerinden perakende olarak satmayı aynı işi büyük miktarda yapar ve toptan satar.»

HİLELİ İLÂÇ İMALİ

İşte bu büyütülmüş eczahanelerin Türkiye'ye akışı, bir ilâç enflasyonuna ve fazla istihsale yol açmıştır. Firmalar, kendi ilâçlarını satmak için akıl almaz tertiplere girişmişlerdir. O kadar ki, mali sıkıntı çeken bazı firmaların kaliteyi bozarak hileli ilâç imal ettikleri bile ileri sürülmektedir. Mediko-Sosyal Sağlık Dergisi, hileli ilâç konusunda şunları yazmaktadır:

«Mukadder neticenin yaklaşığını anlayın firma, kendisini iflâs uçurumundan kurtarmak cabasıyla bir takım tedbirler almak gereğini duyuyordu. İlaçların kalitesini düşürmek, içindeki müessir madde miktarını azaltmak gibi insan sağlığı ile doğrudan doğruya ilgili olan tehlikeli tedbirler maalesef ilk defa başvurulan tedbirler oluyordu. Halkın sağlığı tehlikeye atan bu tedbirlerin de başarılı olmadığı ve firmayı iflâstan kurtarmaya yetmediği örnekleriyle gözönünde bulunması na rağmen.. Bu vızden memleketimiz

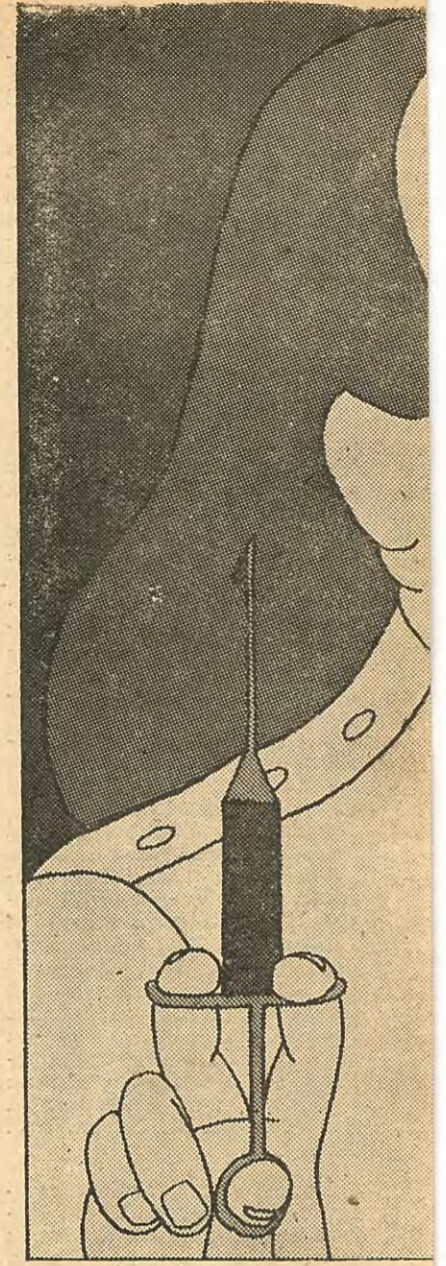
de satışı yapılan ilâçların hiç birisi dışarı ülkelerde yapılanlarla aynı ayar da değildi. Aynı tesiri kat'i bir şekilde göstermiyordu. Yabancı ülkelerde satılan bir asprin başağrısını derhal bıçak gibi keserken, bizde yapıp satılan asprinin leblebi gibi kullanıldığı halde tesirsiz oluşunun sebebi, bundan başka bir şey değildi.»

Bu gözleme dayanarak Tıbbi Müstahzar İthalatçıları Cemiyeti, kalitesiz yerli imalât yerine, kaliteli ithalâta geçilmesi tezini savunmaktadır! Türkiye ye yerleşmiş yabancı firmalar da, «yerli imalât kalitesiz, bizimki kaliteli» te masını ustaca işlemektedirler. Bu konuda küstahlık rekorunu kıran Roche firması, yerli firmaları çok ağır bir dille suçlayacak kadar ileri gitmektedir: «Merdiven altlarında şurupları kovalarda, sandık tahtalarıyla karıştıranlar, kedilerin gezindiği damlarda tahnana serer gibi granül ve tablet kuru tanlar, yüzbinler kazandıkları halde neden bunun bir kısmını ilâçlarının kalitesinin islah ve imal usullerini düzeltmek için sarfetmeye yanaşmamışlardır? (.....) Hasta yatağında ateşler içinde yatarken vereceği paranın bir yerli milyonerin cebine veya yabancı şirketin kasasına gireceğini düşünmez. Hastanın isteği, hastalığını süratle iyi leştirecek temiz, kaliteli ve tesirli ilâçtır. Siz bu hastaya daha ucuz diye damda kurutulmuş ve üzerine kedi işemiştir tableti satamazsınız.»

Bu iddiaların doğruluk derecesi hakkında bir şey söyleyecek durumda değiliz. Fakat yabancı firmaların kalite meselesini, yerli firmalara karşı bir koz olarak kullandıkları muhakkaktır. Özel bir kalite kontrol laboratuvarı kurulması fikri, yabancı firmalardan genellikle destek görmektedir. Bunlar görüşlerini şöyle ifade etmektedirler: «Günümüzde ilâç, hudayi nâbit eski sistem ve kültürlerle çeşitli bitki köklerinden ve kepeyle alınarak topraktan yapılan ilâç değildir. Her gün biraz daha gelişen ilme paralel olarak isimleri akıldaki tutulamıyacak kadar fazla hastalığa karşı her gün yeni bir koruyucu ve tedavi edici ilâcın sahibi olabilmemiz için, milletlerarası işbirliğine şiddetle ihtiyacımız vardır. Bizde mevcut bir kaç firma müstesna, diğerleri yaptıkları ilâç kontrol etmekten âcizdirler. İç bünyelerinde birer kontrol laboratuvarı yoktur. Devlet olarak da böyle bir ilâç kontrol etmemiz imkânsızdır. Milletlerarası işbirliğine dayanan bir kalite kontrol laboratuvarı kurulmalıdır». Yabancı firmaların pek taraftar görüldüğü kalite kontrol laboratuvarı teklifi, Türk Eczacılar Birliği Merkez Konseyinin 1962 Temmuzunda ki toplantısında fırtınalar koparmış ve reddedilmiştir. Fakat Adana Eczacı Odası 30 Eylül 1966 tarihli çalışma raporunda, devletin dışında bir kalite kontrol laboratuvarı fikrini benimsemiştir: «Kaliteli ilâç için bağımsız bir kontrol laboratuvarı kurulmalıdır. Hali hazırda bu kontrol Refik Saydam Enstitüsünde yapılmaktadır. Enstitü, bu maksat için kifayetsiz olduğunu her yerde göstermektedir». Fakat çok korkulu ki, herhalde yabancı uzmanlara da sinesinde yer verecek olan böyle bir laboratuvar, yabancı firmaların yararına sonuç versin. Bununla beraber, böyle bir meselenin var olduğu, bazı firmaların ötekilerle rekabet edebilmek için kaliteyi düşürdüğü de ortadadır.

İLÂÇ FIRMASI -HEKİM- ECZACI ORTAKLIĞI

İlaç enflasyonunun yarattığı rekabet, kalite düşürülmesinin yanı sıra eczacılar yararına kredili ve iskontolu satışlara yol açmıştır. Ruhsatsız ilaçları ilâç satma yolları aranmıştır. Gureba Hastahanesi İkinci Cerrahi Kliniğinde ruhsatsız ilâç satışı nasıl öndediklerini anlatan İstanbul Eczacı Odası çalışma raporu, bu yoldaki çabaların nerelere kadar ulaştığını göstermiş bakımından ilgi çekicidir: «Artık İkinci Cerrahideki usulsüz durum son bulmuştur. Fakat bu vesile ile öğrenilen bazı gerçekler mesleğimiz için üzücü ve utandırıcıdır:

Direktörün odasında toplanan eczacılar, kendilerinin bu işe propagandistler tarafından itildiklerini söylediler. Nitekim inceleme esnasında çok muteber firmanın kolaylıkla eczacıya ve eczacıya olmayan bir kliniğe gönderdikleri ve fatura kestikleri renilmiştir.

Hele klinik doktorlarının, (Biz için eczacıların kârlarına zarar vermesini zannetmiyoruz. Olsa olsa civar zanelerin yüzde 20 iskonto şeklinde demelere verdikleri avantaja zarar vermişlerdir. Ayrıca hademe-eczacı ilişkisinin, hademeler tarafından hasta ilâçlarının yüzde 50 noksanına eczanelerle satılmasına kadar uzadığını bilmiyorsunuz?) şeklindeki sözleri karşısında düşüştüğümüz feci durumu ve hastaların uğruna yürütülen savaşa sürülen çirkin gölgeyi ifade etmek zorunda.

Bu açıklamanın ortaya koyduğu gerçek, ilâç satış fiyatlarının keyfidir. Yüzde 20 indirim bile yapılabilmeyen, ilâç satış fiyatlarının nasıl keşif fiyatları olduğunu göstermektedir. Fakat ilâç ticareti konusunda korkunç usul, doktorları belli bir miktar satışından çıkar sağlama yolu ile iten metoddur.

Bu yolu, D.E.V.A. (Doktorlar, Eczacılar ve Alat) Şirketi açmıştır. Konusu, «tıbbi, ispençyari ve kimyevi bilimum müstahzarat ile eczacılık malde ve malzemeleri, iptidai kimyevi malde ve tıbbi âlet ve edevat imal, hal ve ihrac» etmek olan DEVA'nın rucu ortakları şunlardır: «Ord. Prof. Dr. İhsan Sükrü Aksel, Ord. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeci, Ord. Prof. Dr. Necmettin Polvan, Prof. Dr. Münir İsmet Sarpencer, Prof. Dr. Necdet Sezgin, Prof. Dr. İrfan Titiz, Prof. Dr. Sedat Bedrettin Tümay, Prof. Dr. Osmay Yemni, Doç. Dr. Hayrullah Kocaoğlu, Doç. Dr. Rauf Saygın, Doç. Dr. Zeynep Üstün, Dr. Ahmet Rasim Onay, Dr. Ridvan İzmirlioğlu, Rauf Karadeniz, İzzet Tok, İhsan Sensoy, I. Erdoğan Kırdar».

Böylece Üniversite öğretim üyelerimiz ki, mevzuatımızı zorlayarak carete atılmışlardır.

Bu davranış, mevzuatı bir yana raksak dahi, hekimlik mesleğinin emekleriyle bağdaşır mı? İlaç firması tağı hekim, vazdığı reçetelerde kendi firmasının ilâçlarını satma endişesi den kurtulabilir mi? Bu sorular, yabancı ilâç firmalarının da biraz üzücüleri DEVA'nın kuruluşundan itibaren

ŞEMDİNLİ RÖPORTAJI: 16

(Yönetici Kadro ve Devlet Kurumları)

«Türkî Nizanim» Yani «Ben Türkçe Bilmiyorum»

Muzaffer Erdost

Cocuklar... (Galesk Köyü)

... ve çocuklar. (Şemdinli)

BİR TESPİTLER: TÜRKİYE'NİN EN BÜYÜK ŞEHİRİ «ZİVE»

ŞEMDİNLİ'de eğitim me secelerine geçmeden bir tespit sunuyoruz. Bu tespitte okumamış, okumuş köylü çocukları, okuması kasaba çocuğu ile yaptığımız konuşmaları yayınlıyoruz. Çocuklarımızın nerelerde, neler öğreterek yetiştiklerini, kültürün ve bilginin ilk beşğinin ilkökul mu, toplumsal yapı mı olduğunu bu konuşmalarla tespit çalışacağız.

ALİ KAYA — On yaşında. Türkçe bilmiyor. Okula gitme mis. Annesi ve babası sağ. Şikeftan Köyünde oturuyorlar. Köy altı haneli. Şemdinli'ye yedi, sekiz saat. İran sınırına bir saat. Köye yol yok. Köyde okul yok. Şemdinli'ye bir kere götürmüşler, küçük-müş o zaman. Kendisi hatırlamıyor. Evin önünde döşeğe uzanmışım. Çağırıldı, geldi yanıma diz çöktü. Hava kararlıyordu, fotoğrafımı çekemedim.

1. «Mustafa Kemal Paşa adını hiç işittin mi? Kemal Paşa, Kemal Atatürk?»
«Hayır, işitmedim.»
«Türkiye'yi kim idare ediyor, başı kim?»
«Vallahi bilmiyorum.»
2. «Şeyh Resit'i işittin mi?»
«Evet, işittim.»
«Nasıl bir adam Şeyh Resit?»
«Görmedim ki kendisini.»
3. «Okul açılsa okula gider misin?»
«Giderim.»
«Okula niye gitmek istiyorsun?»
«Bilmiyorum ki.»
«Okuyup yazmayı öğrenmek istiyorsun mu?»
«İstiyorum.»
«Türkçe öğrenmek?»
«İstiyorum, evet.»
«Memur olmak istiyor musun?»
«İstiyorum.»
4. «En büyük memur kimdir? Düşün de söyle. Kaymakam mı, çavuş mu, hâkim mi, yarbay mı, doktor mu?»
«Hâkim.»
«Hâkim ne yapar?»
«Bilmiyorum ki.»
5. «Hiç suçun yok. Bir asker, bir memur gelse seni dövebilir mi?»
«Suçum yokken niye dövsün!»
«Yok ama dövdü. Ne yaparsın?»
«Dövdükten sonra ne yapacağım..»

«Biri gelse, bir memur, bir jandarma, tanımadığın silahlı biri. Güttüğün sürüden bir koyun alsan ne yaparsın?»
«Bir şey yapamam.»
«Bunlardan biri gelse, gece veya gündüz, evinizi aramak istese. Arıyabilir mi?»
«Arar, ne diyebiliriz..»
6. «Hiç otomobil gördün mü? Otomobil, kamyon, taksisi, jip, hangisi olursa?»
«Hayır görmedim.»
«Seni trenin olduğu yere götüreceğim, trene bindireceğim seni. İster misin?»
«İsterim..»

(Gare Köyü)
Zübeyir Arslan

7. «Türkiye'nin en büyük şehri neresidir?»
«Zive.» (İran'da bir ilçe).
«Zive mi büyük sence Şemdinli mi?»
«Zive büyüktür..»
8. «Günde kaç kere yemek yiyorsunuz?»
«Üç kere.»
«Ne yiyorsunuz?»
«Ekmek.»
«Sonra?»
«Pirinç, dibekte dövülmüş buğday, ne olsa onu yeriz..»
9. «Parayı tanıyor musun?»
«Tanımam.»
«Şimdiye kadar baban sana hiç para vermedi mi?»
«Hayır.»
«Bu kaç kuruş?» (Bir lira gösterdim.)
«Onu tanıdım, pangonot..»
«Bu parayla ne alabilirsin?»
«Bir şey alamam?»
«Bir şey verirler, bu paradır.»
«Ne verirlerse onu verirler.»
10. Parayı kendisine verdim. «Ali» dedim, «beni sevdi mi?»
«Evet.»
«Niye sevdi?»
«Bana para verdin.»

TAYYİP AVCI — Onbir yaşında. İlkokul beşinci sınıfta. Türkçe biliyor. Okulda öğrenmiş. Biraz kekeme. Şapatan Köyünden. Köy 35-40 haneli. Şemdinli'den yarım saat uzakta. Yüksekova - Şemdinli yolu, köyün karşısından geçiyor. Köyde ilkökul var, beş sınıflı ve bir de öğretmeni var. Ağaçlar arasında arkadaşlarıyla dolaşıyordu. Cevizin altında oturduk, konuştuk. (Ağustos, 1964)

1. «Cumhurbaşkanımız kimdir?»
«Atatürk.»
«Cemal Gürsel kimdir?»
«O da Türkiye'nin reisidir.»
«İsmet Paşa şimdi ne yapıyor?»
«İsmet Paşa şimdi hükümete şeyini çekiyor, bizim Türk milletine bir şey olmasın, bizim milletimiz iyi olsun diye çalışıyor.»
2. «Padışah var mı şimdi

Türkiye'de?»
«Vardır. İstanbul'da.»
«Atatürk ne yaptı?»
«Atatürk bizi gâvurdan, düşmandan kurtardı.»
«Atatürk padişaha ne yaptı?»
«Bir şey yapmadı.»
3. «İlce'de en büyük memur kimdir?»
«Kaymakam.»
4. «Seni herhangi biri yolda giderken dövebilir mi?»
«Hayır.»
«Geliş koyununu, zorla alabilir mi?»
«Hayır.»
«Alırsa ne yaparsın?»
«Şikâyet edeceğim. İlçeye.»
5. «Kamyona, pikaba, eipe, herhangi birine hiç bindin mi?»
«Kamyona bindim.»
«Şemdinli'de sinema var şimdi. Gittin mi hiç?»
«Evet, bir kere gittim.»
«Filmin adı neydi?»
«Anama söyleyin ağlamasın.»

«Güzel miydi?»
«Evet güzeldi.»
6. «Parayı tanıyor musun?»
«Evet.»
«Elne geçen en büyük para kaç kuruştur?»
«Babamın bana verdiği en büyük para, iki lira.»
7. «Türkiye'nin en büyük şehri neresidir?»
«Ankara.»
8. «Mikrop nedir, ne yapar?»
«.....»
«Neden hastalanır insan?»
«Sıcaktan da, soğuktan da hastalanır..»
9. «Okulu bitirdikten sonra başka okula gidecek misin?»
«Hayır. Benim anam tek-tir. Anam beni göndermiyor. İşleri yapamıyor tek olarak. Yoksa ben de okumaya giderdim.»
«Okusaydın ne olmak isterdin? Hâkim, kaymakam, paşa, subay, vali?»
«Köy öğretmenini.»

ZÜBEYİR ARSLAN — On yaşında. Türkçe bilmiyor. Okula gitmemiş. Annesi ve babası sağ. Gare Köyünden. Köy yirmi hane kadar. Şemdinli'ye iki saat. Köyde ilkökul yok. Bu yıl yapıyordu. Belki şimdi bitmiştir. Babasına «Okul açılsa, gönderecek misin?» dedim. «Ben yalnızım» diyor «bu yıl kız gitsin de, bu bana yardım etsin». Yol yarım saat uzağından geçiyordu. Ben ayrıırken köye de vol yapıyordum.

1. «Atatürk adını hiç işittin mi? Veya Mustafa Kemal Paşa adını?»
«Elifba kitabında görmüşüm fotoğrafını.»
«Elifba'vı nerede gördün?»
«Hocanın evinde, kışın fotoğraflarına bakıyorduk.» (Hocanın evinde bir kız vardı. Okuma yazma öğrensini diye Tabur Komutanı Rıza Bozkurt bir alfabe göndermişti.)
«Mustafa Kemal paşa neciy mis?»
«Fotoğrafında gördüm, başı büyüktü.»
«Cumhurbaşkanı mı, padişah mı?»
«Bilmiyorum.»
2. «İsmet Paşa kim?»

«İsmi işittim, fakat bilmiyorum kimdir.»
«Türkiye Cumhuriyeti nedir, Türkiye nedir, biliyor musun?»
«Bilmiyorum.»
3. «Abdüselâm Arif kim?»
«Bağdat'ta oturuyor.»
«Şeyh Resit kim?»
«Lolan'da oturuyor..»
«Molla Mustafa nerede oturuyor?»
«Revandız'da.»
«Barzanlı mı seviyorsun, sofileri mi?»
«Barzanlı.» (Babası hemen karışıyor. «yok oğlum» diyor «Barzan pis»)
4. «Okula gitmek istiyor musun?»
«Ben istiyorum.»
«Ne öğreneceksin okulda?»
«Kalem kâğıt alacağım. Türkçe öğreneceğim.»
«Ne iş yapıyorsun şimdi?»
«Çobanlık.»
«Çobanlık güzel mi?»
«İyi iste.»
«Çobanlık mı iyi, memurluk mu?»
«Memurluk iyi.»
«Okuyup benim gibi zabıt olmak ister misin?»
«(Gülüyor) İstemem mi?»
«Askere gitmekten korkuyor musun?»

«Hayır, gitmek istiyorum.»
5. «Bir yılda kaç ay vardır!»
«Bilmiyorum ki.»
«Bir ay kaç gündür?»
«Bilmiyorum.»
6. «Babanın, senin, hiç birinizin suçu yok. Biri gelse evinizi arıyabilir mi?»
«Evet, arar.»

«Biri gelse koyunlarımızı alıp gitse, ne yaparsın?»
«Şikâyete giderim.»
«Nereye gidersin?»
«Merkeze giderim.»
7. «Günde kaç kere yemek yiyorsunuz?»
«Üç kere.»
«Ne yiyorsunuz?»
«Bazı zaman ayran, bazı zaman yoğurt.»
8. «Akşam ne zaman yatıyorsun?»
«Yatsı namazını kılınca.»
«Ne zaman kalkıyorsun?»

(Şemdinli)
Mustafa Sıtkı

«İş olursa erken, yoksa geç kalkarım.»
«Sen namaz kıyor musun?»
«Hayır, ben kılmıyorum.»
9. «Beni sevdi mi?»
«Sevdim.»
«Niye?»
«Fotoğrafımı çektin.»
Para verdim. İki buçuk lira.
«Kaç kuruş bu?»
«Baba» dedi, «Kaç paradır bu?»

MUSTAFA SITKI — On yaşında. İlkokul beşinci sınıfta. Şemdinli'de oturuyor. Şemdinli ilkokulunda okuyor. Eski Oramar bucak müdürü Bekir Sıtkı'nın oğluydu. Pesen çayında yıkanyorduk. Bir ara küçük çocuklar geldi. İçerisinde cin gibi biri vardı. Çağırıldı. Kumlara oturdu. Konuştuk.

1. «Atatürk kimdir?»
«Atatürk bizim yurdumuzu düşmanın elinden almıştır. O bizim atamızdır.»
2. «Türkiye Cumhuriyeti deyin ne anlıyorsunuz?»
«Bizim aşımız Türktür. Biz Allah'a inanırız.»
«İsmet İnönü kimdir?»
«O, Türkiye'nin Başbakanıdır.»
3. «Biz bir millet miyiz?»
«Türkiyenin hepsi bir millettir, hepimiz biriz.»
4. «Bizim millet olarak düşmanlarımız var mıdır?»
«Evet. Düşmanlarımız Ruslardır, Yunanlılardır. Bir de Kıbrıslı Rumlardır.»
5. «Anayasa denince ne anlıyorsunuz?»
«Bizim hep bir ağızda birleştiğimiz destanımızdır Anayasa.»
6. «Günde kaç kere yemek yersiniz?»
«Üç kere. Sabah, öğle, akşam.»
«Sabahleyin ne yersiniz?»
«Peynir, bal, tatlı çay.»
«Yemeklerden ne yersiniz?»
«Pirinç, fasulye, bazan da bulgur, patates.»
7. «Hiç kız arkadaşın var mı?»
«Evet.»
«Kız arkadaşınla ne yaparsın?»
«Hiç. O iş yapıyor bize, evimde o çalışıyor.»
«O senin neyin oluyor?»
«O benim kardeşimdir.»
«Kardeşin olmanın kız arkadaşın yok mu?»
«Okulda var.»
«Onunla nasıl arkadaşlık yapıyorsunuz?»
«Ovnuyoruz bazan, saklam-baç oynuyoruz.»
8. «Kennedy kimdir?»
«Kennedy!»
«Öldürüdü hani?»
«Evet, volda giderken yedi katlı bir apartmandan cifte ile bir adam vurdu onu. Amerika baskanı idi.»
9. «Kıbrıs'ta savaş olursa, savaşa gider misin?»
«Evet.»
10. «Ne clacaksın? Ne olmak istiyorsun?»
«Okuyacağım. Hukuku da okuyacağım. Hepni okuduktan sonra Harbokulu'na gideceğim.»

İKİ OKULLAR, ÖĞRETMENLER: «AŞİRETİ YOK, TARİKATI YOK, TEK BAŞINA»
Şemdinli ilçesinin bes ayrı yerinde, her sabah okulun ö-

